

ЗАТВЕРДЖУЮ

Ректор
Державного закладу
«Південноукраїнський
національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського»

Андрій КРАСНОЖОН

» *Красножон* 2024 року

ВИСНОВОК

про дисертацію здобувача наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» **Кібіча Дениса Олександровича** з теми «Підготовка майбутніх учителів образотворчого мистецтва до формування комунікативної культури школярів засобами акмеологічних технологій».

Науковий керівник: доктор педагогічних наук, професор Койчева Тетяна Іванівна.

Витяг з протоколу № 5/1

**засідання наукового (фахового) семінару Державного закладу
«Південноукраїнський національний педагогічний
імені К. Д. Ушинського»**

від 03 жовтня 2024 року

На засіданні були присутні: в.о. голови наукового (фахового) семінару І. А. Княжева, доктор педагогічних наук, професор Т. І. Койчева, учений секретар наукового (фахового) семінару, кандидат педагогічних наук, доцент О. А. Галіцан, доктори педагогічних наук, професори В. А. Балакірєва, Л. І. Березовська, І. М. Богданова, О. А. Листопад, Т. Ю. Осипова, І. О. Пальшкова, О. В. Попова, А. Ф. Линенко, Н. М. Черненко, О. І. Ордановська, кандидати педагогічних наук, доценти І. О. Бартенєва, О. П. Ноздрова, І. С. Артемьєва, Л. Г. Яновська, А. О. Яновський.

СЛУХАЛИ: Обговорення дисертації здобувача наукового ступеня доктора філософії Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» Дениса Кібіча з теми «Підготовка майбутніх учителів образотворчого мистецтва до формування комунікативної культури школярів засобами акмеологічних технологій».

ВИСТУПИЛИ:

В.о. голови наукового (фахового) семінару, доктор педагогічних наук, професор І. А. Княжева: пропоную присутнім заслухати доповідь здобувача наукового ступеня Дениса Кібіча за матеріалами дослідження і висловити свою думку щодо представленої роботи.

Тему дисертаційного дослідження затверджено вченою радою Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (протокол № 4 від 28 жовтня 2021 р.).

Денис Кібіч: Аналіз наукового дискурсу засвідчує, що попри постійний інтерес освітян і науковців та суттєвий науково-методичний доробок, проблема підготовки майбутніх учителів образотворчого мистецтва до формування комунікативної культури школярів засобами акмеологічних технологій до сьогодні залишається поза увагою дослідників.

Встановлено низку суперечностей між:

- потребою суспільства в модернізації середньої освіти та підготовці висококваліфікованих, інноваційних учителів образотворчого мистецтва і недостатньо розробленими теоретичними основами і технологічними засадами формування їхньої підготовленості до формування комунікативної культури школярів;

- потенційними можливостями й інноваційним характером акмеологічних технологій і недостатньою практикою їх застосування у фаховій підготовці майбутніх учителів образотворчого мистецтва.

Мета дослідження полягала теоретичному обґрунтуванні й експериментальній апробації педагогічних умов підготовки майбутніх учителів образотворчого мистецтва до формування комунікативної культури школярів засобами акмеологічних технологій.

Досягнення мети досягалось виконанням чотирьох дослідницьких завдань.

За першим завданням проаналізовано стан і феноменологію дослідження проблеми культуровідповідної підготовки майбутніх учителів образотворчого мистецтва, визначено сутність і структуру підготовленості майбутніх учителів образотворчого мистецтва до формування комунікативної культури школярів засобами акмеологічних технологій, уточнено поняття «комунікативна культура школяра» і «комунікативна культура вчителя образотворчого мистецтва», схарактеризовано формувальний потенціал сучасних акмеологічних технологій, обґрунтовано педагогічні умови підготовки майбутніх учителів образотворчого мистецтва до формування комунікативної культури школярів засобами акмеологічних технологій.

Зазначено, що підготовка майбутніх учителів образотворчого мистецтва до формування комунікативної культури школярів засобами акмеологічних технологій – це спеціально організований освітній процес, спрямований на розвиток у майбутніх педагогів-художників цілеспрямованих професійних знань, умінь, навичок, а також професійно важливих особистісних якостей, необхідних для ефективного впливу на комунікативну культуру учнів. Її результатом визначено підготовленість майбутніх учителів образотворчого мистецтва до формування комунікативної культури школярів засобами акмеологічних технологій як системну професійну здатність, що охоплює комплекс, який складається з особистісного, мотиваційно-аксіологічного, гностичного та операційно-

інструментального компонентів, що забезпечують майбутнім педагогам-художникам можливість ефективно впливати на формування комунікативної культури учнів.

Доведено, що акмеологічні технології слугують засобом для досягнення майбутніми вчителями образотворчого мистецтва високого рівня професійних здобутків, орієнтуючи на розвиток комунікативних знань, умінь, ефективну міжособистісну взаємодію у художньо-педагогічному контексті та забезпечують формування у школярів комунікативної культури.

Відповідно до другого завдання розкрито структурну організацію феномена. Компонентами підготовленості майбутніх учителів образотворчого мистецтва до формування комунікативної культури школярів засобами акмеологічних технологій визначено мотиваційно-аксіологічний, особистісний, гностичний, операційно-інструментальний з відповідними критеріями (настановний, емоційно-регуляційний, когнітивний, діяльнісний) і показниками.

У межах виконання третього дослідницького завдання науково обґрунтовано педагогічні умови підготовки майбутніх учителів образотворчого мистецтва до формування комунікативної культури школярів засобами акмеологічних технологій:

- спрямованість змісту професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів образотворчого мистецтва на формування комунікативної культури;
- насичення комунікативних стратегій освітнього процесу ЗВО акме-спрямованим технологічно-методичним інструментарієм;
- актуалізація досвіду діалогового спілкування майбутніх учителів образотворчого мистецтва у художньо-педагогічній і кваліфікаційній діяльності.

За четвертим завданням дослідження розроблено модель підготовки майбутніх учителів образотворчого мистецтва до формування комунікативної культури школярів засобами акмеологічних технологій, яку розуміємо як узагальнену структуру, що охоплює мету, педагогічні умови, технології та інші компоненти освітнього процесу й відображає основні етапи та інші складники підготовки, їх логічну послідовність і взаємозв'язки, демонструючи, як кожен елемент сприяє досягненню кінцевої мети – формуванню підготовленості майбутніх учителів образотворчого мистецтва до формування комунікативної культури школярів засобами акмеологічних технологій.

Розроблено й апробовано методику підготовки майбутніх учителів образотворчого мистецтва до формування комунікативної культури школярів засобами акмеологічних технологій, що передбачає поетапне впровадження визначених педагогічних умов за такими взаємопов'язаними етапами: змістовно-орієнтаційний, акме-технологічний, діалогово-інтеграційний. Так, перший етап, змістовно-орієнтаційний, був спрямований на те, щоб допомогти майбутнім учителям образотворчого мистецтва глибше усвідомити й засвоїти основи комунікативної культури в контексті їхньої

професійно-педагогічної діяльності. У межах цього етапу впроваджено педагогічну умову «Спрямованість змісту професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів образотворчого мистецтва на формування комунікативної культури».

Другий етап, акме-технологічний, акцентував на розумінні та засвоєнні теоретичних і методичних основ акмеологічних технологій та їх інтеграції в освітній процес. Тут реалізовувалася педагогічна умова «Насичення комунікативних стратегій освітнього процесу ЗВО акме-спрямованим технологічно-методичним інструментарієм». На третьому етапі, діалогово-інтеграційному, майбутні педагоги-художники отримували практичний досвід ведення діалогу, який є критично важливим для формування комунікативної культури у школярів. Цей етап був спрямований на розкриття здатності до ефективної діалогічної взаємодії в освітньому процесі, що допомагало майбутнім учителям вдосконалювати як носіям комунікативної культури здатність до діалогового спілкування. На цьому етапі реалізовувалася педагогічна умова «Актуалізація досвіду діалогового спілкування майбутніх учителів образотворчого мистецтва у художньо-педагогічній і квазіпрофесійній діяльності».

Це здійснено застосуванням презентаційного вебінару, гостьової лекції-презентації, майстерні, акме-технологій рефлексивного самоаналізу, партисипації, акмеологічного супроводу, інтермедіальної, проєктної, акме-тренінгу, рольової гри «Мистецький діалог», методу 6 запитань, «Кроссенс», рефлексивного діалогу тощо.

За результатами прикінцевого етапу експерименту виявлено, що у майбутніх учителів образотворчого мистецтва експериментальної групи відбулися суттєві позитивні зміни в результатах сформованості підготовленості до формування комунікативної культури школярів засобами акмеологічних технологій на відміну від контрольної.

Достовірність і результативність отриманих упродовж експериментальної роботи даних підтверджено застосуванням методу математичної статистики (λ -критерій Колмогорова-Смирнова), де на підсумковому етапі педагогічного експерименту було отримано $\lambda_{\text{емп}} > \lambda_{\text{кр}}$.

Доведено доцільність реалізації запропонованих педагогічних умов, моделі та методики щодо підготовки майбутніх учителів образотворчого мистецтва до формування комунікативної культури школярів засобами акмеологічних технологій.

Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів проблеми професійної підготовки майбутніх учителів образотворчого мистецтва. Перспективи подальших досліджень вбачаємо в обґрунтуванні теоретичних засад і розробленні методичного забезпечення такої підготовки через неформальну й інформальну освіту.

Дякую за увагу!

Після доповіді було поставлені запитання.

Доктор педагогічних наук, професор Т. Ю. Осипова: У темі дисертації зазначено, що виконання дослідницьких завдань має здійснюватися «засобами акмеологічних технологій». Чим спричинений такий вибір?

Денис Кібіч: Дякую. Вибір спричинений такими особливостями і перевагами акмеологічних технологій:

- індивідуальна спрямованість;
- націленість на особистісно-професійний розвиток суб'єктів освітнього процесу;
- наявність акмеологічного впливу, що має ознаки інтегрованості, гуманістичний зміст та цілеспрямованість на розвиток особистості або групи;
- включення механізмів самопізнання, саморозвитку, самооцінки, творчої самореалізації;
- організація та реалізація процесу, в якому особистість досягає своїх найвищих рівнів самовдосконалення та самореалізації в різних сферах життя.

Важливим для нашого дослідження є доведена і вітчизняними науковцями, і практиками можливість важливості та перспективності застосування акмеологічних технологій не лише в процесі навчання дорослих, а й у шкільній освіті

Доктор педагогічних наук, професор І. А. Княжева: Одним із ключових понять дослідження є «комунікативна культура школяра». Розкрийте його зміст.

Денис Кібіч: Дякую. Комунікативна культура школяра як педагогічна категорія виявляє себе як динамічне особистісне утворення, базується на позитивному соціально-комунікативному досвіді і сприяє здійсненню школярами продуктивного інформаційного обміну на вербальному та невербальному рівнях.

Доктор педагогічних наук, професор Н. М. Черненко: Денисе Олександровичу, які методи увійшли до Вашої діагностувальної методики?

Денис Кібіч: Дякую. Діагностичний інструментарій, дібраний і розроблений згідно із зазначеними показниками включав: методику К. Замфір та А. Реана, розроблену автором анкету «Ціннісна орієнтація на формування комунікативної культури», орієнтаційну анкету Б. Басса, тестове завдання «Уявлення про сутність комунікативної культури та технологічно-методичний тезаурус її формування», опитувальник «Обізнаність про способи та методи ефективної художньо-педагогічної комунікації», розроблені автором, методику визначення рівня рефлексивності А. Карпова, В. Пономарьової, тест І. Гуменної для визначення комунікативних здібностей, опитувальник «Самооцінка сформованості вмінь аналізувати, обговорювати й інтерпретувати твори мистецтва», блок практичних завдань розроблені автором, методику діагностики рівня емпатії (за Є. Роговим), тест «Визначення рівня комунікативності», методику діагностики комунікативної толерантності (за В. Бойко).

Доктор педагогічних наук, професор А. Ф. Линенко: У доповіді Ви зазначили, що застосовували метод «Кроссенс». Розкрийте його зміст.

Денис Кібіч: Дякую. Цей метод передбачав таке: Здобувачі освіти створювали і розв'язували так звані «кроссенси» – карти, на яких розміщені зображення, що ілюструють основні поняття через асоціації, які відображають різні аспекти спілкування, комунікації та комунікативної культури. Завдання для студентів полягало в тому, щоб намалювати зображення, з яким асоціюється, наприклад поняття «спілкування», потім під час обговорення у форматі «Коло ідей» знаходити зв'язки між зображеннями і поняттями, що стоять за ними, обговорюючи значення кожного елемента в педагогічному контексті.

Кандидат педагогічних наук, доцент А. О. Яновський: Яка із застосованих у дослідженні акмеологічних технологій виявилася найбільш ефективною на Ваш погляд як дослідника?

Денис Кібіч: Дякую. Виділив би особливо запроваджений на третьому етапі експериментальної методики акме-тренінг. Його метою була актуалізація досвіду діалогового спілкування у майбутніх учителів образотворчого мистецтва через художньо-педагогічну та квазіпрофесійну діяльність з метою підготовки до формування комунікативної культури школярів. Під час тренінгу було виконано такі завдання: розвинути вміння майбутніх педагогів-художників здійснювати діалогічну взаємодію в контексті художньо-педагогічної діяльності; сформувати здатність до аналізу комунікативних ситуацій та ефективного використання діалогових стратегій у педагогічній практиці; стимулювати професійну рефлексію щодо значення діалогічного підходу у формуванні комунікативної культури школярів; забезпечити майбутнім учителям набуття досвіду квазіпрофесійної діяльності через застосування діалогічних методів у творчих проєктах (наприклад, творчий проєкт «Комунікативна картина»).

Кандидат педагогічних наук, доцент І. С. Артемьєва: Наведіть приклади реалізації педагогічної умови «Актуалізація досвіду діалогового спілкування майбутніх учителів образотворчого мистецтва у художньо-педагогічній і квазіпрофесійній діяльності».

Денис Кібіч: Дякую. Реалізація цієї педагогічної умови відбувалася через упровадження акме-тренінгу, що тривав 8 годин і був проведений упродовж двох тижнів, на кожному з яких відбувалось опанування 2-х модулів по 4 години кожний. Робота розпочалася з дискусії про роль діалогу в художньо-педагогічній діяльності й особливості діалогічного спілкування у педагогіці мистецтва. Було здійснено презентацію теоретичних аспектів діалогічної освіти і проаналізовано особливості діалогічної комунікації у візуальному мистецтві. Такою особливістю, наприклад, є полілогічність взаємодії, що реалізується завдяки тому, що у візуальному мистецтві діалог здійснюється не тільки між художником і глядачем, але також між різними елементами художнього твору, стилями, культурними традиціями, історичними контекстами, та різними інтерпретаціями самого твору. Кожен із цих аспектів додає новий рівень до діалогу, роблячи комунікацію

багатошаровою. Властиве діалогічній комунікації переосмислення реальності відбувається тому, що візуальне мистецтво часто ставить під питання або переосмислює дійсність, пропонуючи нові перспективи. Глядач взаємодіє не лише з сучасним твором, але і з історичними або культурними пластами, які він інтерпретує через призму сьогодення.

Студенти знайшли і підготували такі приклади сучасних творів візуального мистецтва, які взаємодіють з історичними або культурними пластами. Наприклад, Дарина К. презентувала картину П.Пікассо «Герніка», мотивуючи це тим, що хоча цей твір створений ще у ХХ столітті, він продовжує впливати на сучасне мистецтво. Пікассо відобразив жорстокість бомбардування іспанського міста Герніка під час Громадянської війни в Іспанії, і це полотно надалі взаємодіє з темами воєнних конфліктів та політичного насилля, які залишаються актуальними у сучасному мистецтві й є більш, ніж актуальними для України.

Особливу увагу здобувачів освіти в цьому контексті привернула творчість М. Приймаченко, яка є прикладом глибокого діалогу з історичними і культурними пластами української народної традиції, що робить її творчість актуальною і зрозумілою в сучасному контексті. Наприклад, її робота «Звір, що з'їв війну», у якій авторка надає сучасному суспільному дискурсу образ фантастичної істоти, яка поглинає війну. Ця алегорія є виразом протесту проти насилля та бажання миру.

Практична частина першого модулю акме-тренінгу вміщувала рольову гру «Мистецький діалог», під час якої учасники отримували завдання у форматі рольової гри, де вони повинні були підготувати конспект і провести віртуальний урок, використовуючи діалогічний підхід.

Доктор педагогічних наук, професор І. О. Пальшкова: Денисе Олександровичу, Ви зазначили про застосування такої акмеологічної технології, як інтермедіальна. Розкрийте на конкретному прикладі, як саме вона була реалізована.

Денис Кібіч: Дякую. Інтермедіальна технологія розроблена в докторському дослідженні Наталії Миколаївни Лупак. Ця технологія спрямована на інтеграцію взаємодії суб'єктів комунікації, знакових систем (художніх мов) та різноформатних каналів комунікації. Зокрема майбутнім учителям образотворчого мистецтва був запропонований для перегляду мультфільм «Destino», створений за співпраці Салвадора Далі (використано 22 його картини) та студії Disney. Він є унікальним твором, що поєднує сюрреалістичне мистецтво та анімацію та є оптимальним прикладом феномену інтермедіальності, оскільки в одному аудіовізуальному форматі гармонійно поєднуються всі основні види мистецтва: живопис, література, танець, музика, архітектура. Тут переплітаються міф, історія та художня розповідь, а також синхронізуються різні мистецькі коди (темп, ритм, звук, колір, лінія, світло, зображення).

Після його перегляду студенти пропонували, як саме можна застосувати цей твір у формуванні комунікативної культури школярів.

Наприклад:

- організувати дискусію про емоції та враження, що виникають під час перегляду «Destino». Учні обговорюють, як колір, рух та музика у мультфільмі передають певні емоції. Це сприяє розумінню того, як образи можуть бути засобом невербальної комунікації.

- запропонувати учням створити власні художні твори, натхненні сюрреалістичними елементами «Destino». Це може бути серія малюнків або колажів, що відображають їхнє бачення певної теми, ідеї, почуття. Після завершення роботи учні можуть презентувати свої роботи та розповісти, як вони передали певні емоції.

В обговоренні взяли участь:

Науковий керівник, доктор педагогічних наук, професор Т. І. Койчева: Упродовж роботи над темою дисертант опрацював та проаналізував належну кількість науково-методологічних, методичних, фахових джерел, проаналізував освітньо-професійну програму підготовки майбутніх учителів за спеціальністю 014 Середня освіта (Образотворче мистецтво).

Упродовж роботи над дисертацією Денис Кібич виявив самостійність, принциповість та послідовність у науковому обґрунтуванні власних умовиводів та виваженість і аргументованість в обстоюванні авторської наукової позиції.

Наполегливість в обґрунтуванні власної наукової позиції, ґрунтовний науковий аналіз сучасних педагогічних, філософсько-методологічних, методичних джерел дозволив дисертанту розробити модельно-технологічне забезпечення для роботи з майбутніми вчителями образотворчого мистецтва в контексті їх підготовки до формування комунікативної культури школярів.

Науковий доробок дисертанта здобув схвальної оцінки на численних міжнародних конференціях, ним опубліковано достатню кількість наукових статей у фахових виданнях України.

Уважаю, що дисертаційне дослідження Дениса Кібича «Підготовка майбутніх учителів образотворчого мистецтва до формування комунікативної культури школярів засобами акмеологічних технологій» вирізняється науковою новизною та практичною значущістю та може бути рекомендоване до захисту в спеціалізованій раді за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки.

Рецензент, кандидат педагогічних наук, доцент О. А. Галіцан: Формування комунікативної культури, що посідає значне місце в загальнокультурному і професійному становленні особистості, розглядається як важливе завдання освіти, проблема і спеціальний предмет педагогічних досліджень, що не втрачає своєї актуальності. Це завдання актуалізується й відмовою української педагогічної спільноти від традиційного підходу до освіти, де її здобувач має засвоїти певну суму знань з різних дисциплін. Нова освітня парадигма акцентує на становленні, формуванні, розвитку і саморозвитку різнобічно розвинутої конкурентоздатної творчої особистості,

її культури, компетентності, готовності до розв'язання новопосталих завдань і проблем.

У названому ключі дисертаційне дослідження Дениса Кібича, присвячене теоретичному обґрунтуванню та експериментальній перевірці моделі підготовки майбутніх учителів образотворчого мистецтва до формування комунікативної культури учнів, є актуальним і своєчасним.

Навчання Дениса Кібича за освітньо-науковою програмою 011 Освітні, педагогічні науки здійснювалось на кафедрі педагогіки і стало результатом багаторічної роботи і складовою частиною комплексного дослідження теми кафедри педагогіки «Проектування професійного становлення майбутніх фахівців в умовах університетської освіти» (№ 0120U002014), що входить до тематичного плану науково-дослідних робіт Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Аналіз рукопису дисертації доводить, що обраний дисертантом вектор наукової розробки феноменології акмеології та орієнтирів використання потенціалу акмеологічних педагогічних технологій вирізняється науковою новизною.

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що : уперше розроблено й науково обґрунтовано педагогічні умови підготовки майбутніх учителів образотворчого мистецтва до формування комунікативної культури школярів засобами акмеологічних технологій: спрямованість змісту професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів образотворчого мистецтва на формування комунікативної культури; насичення комунікативних стратегій освітнього процесу ЗВО акме-спрямованим технолого-методичним інструментарієм; актуалізація досвіду діалогового спілкування майбутніх учителів образотворчого мистецтва у художньо-педагогічній і квазіпрофесійній діяльності.

Заслуговує схвалення розкриття дисертантом сутності феноменів «підготовка майбутніх учителів образотворчого мистецтва до формування комунікативної культури школярів засобами акмеологічних технологій» і «підготовленість майбутніх учителів образотворчого мистецтва до формування комунікативної культури школярів засобами акмеологічних технологій», визначено структуру (мотиваційно-аксіологічний, особистісний, гностичний, операційно-інструментальний компоненти), критерії (настановний, емоційно-регуляційний, когнітивний, діяльнісний), показники та рівні сформованості досліджуваної підготовленості.

Розроблено логічну, методологічно коректну, позиційно-деталізовану модель підготовки майбутніх учителів образотворчого мистецтва до формування комунікативної культури школярів засобами акмеологічних технологій, що свідчить про реалізацію практичного досвіду дисертанта, його розумне послуговування сучасними механізмами педагогічної інноватики.

Разом із беззаперечною науковою новизною відзначаємо і суттєве практичне значення роботи, що полягає в розроблені й експериментальній перевірці методики діагностування сформованості підготовленості майбутніх

учителів образотворчого мистецтва до формування комунікативної культури школярів засобами акмеологічних технологій та методики підготовки майбутніх учителів образотворчого мистецтва до формування комунікативної культури школярів засобами акмеологічних технологій з поетапним (змістовно-орієнтаційний, акме-технологічний, діалогово-інтеграційний) упровадженням визначених і обґрунтованих педагогічних умов, реалізованих через застосування презентаційного вебінару, майстерні, акме-тренінгу, рольової гри «Мистецький діалог», акме-технологій рефлексивного самоаналізу, партисипації, акмеологічного супроводу, інтермедіальної, проєктної тощо в межах діяльності лабораторії «Інновації в освіті».

Результати дослідження відображено у 8 публікаціях автора (із них 6 одноосібних). Із них: 3 – у фахових наукових виданнях, 5 – апробаційного характеру.

Аналіз змісту основних публікацій, тематика міжнародних наукових конференцій, де відбулася апробація основних наукових положень та результатів дисертації, повною мірою розкривають дослідницьку проблему.

Дисертаційна робота Дениса Кібича має чітку логіко-позиційну структуру та містить виважене, методологічно-вірне обґрунтування основних наукових положень, що виносяться на захист.

Дисертаційна робота вирізняється вагомим термінологічно-методологічним аналізом фундаментальних наукових положень щодо сутності комунікативної культури вчителя та її функційної ролі в структурі художньо-педагогічної діяльності сучасного вчителя НУШ. Ґрунтовно, професійно і коректно сформульовано науковий апарат дослідження, визначено мету і завдання, об'єкт і предмет наукового пошуку.

Видається коректною, логічною та доцільною гіпотеза дослідження про те, що підготовка майбутніх учителів образотворчого мистецтва до формування комунікативної культури учнів саме засобами акмеологічних технологій може бути вдосконалена шляхом реалізації спеціальної моделі та методики, центром яких виступають педагогічні умови, а саме:

- спрямованість змісту професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів образотворчого мистецтва на формування комунікативної культури;
- насичення комунікативних стратегій освітнього процесу ЗВО акме-спрямованим технологічно-методичним інструментарієм;
- актуалізація досвіду діалогового спілкування майбутніх учителів образотворчого мистецтва у художньо-педагогічній і квазіпрофесійній діяльності

Подальший аналіз рукопису довів, що експериментальним шляхом, якому передувала вміла дослідницько-аналітична робота, гіпотезу доведено.

Дисертаційне дослідження Дениса Кібича логічно-структуроване, основний текст вирізняється системністю в репрезентації як результатів аналізу наукового фонду, так і власних умовисновків дисертанта.

Стилістика наукового викладу матеріалу відповідає вимогам до досліджень дисертаційного рівня, додатки органічно доповнюють сприйняття основного тексту. Технічно рукопис дисертації виконано з дотриманням

основних вимог МОН до репрезентування результатів наукового пошуку в дисертаціях.

Оцінюючи позитивно в цілому дисертаційну роботу зауважимо на наявності певних дискусійних положень, які вимагають додаткового пояснення та уточнення.

1. Предметом дослідження автор обрав методика підготовки майбутніх учителів образотворчого мистецтва до формування комунікативної культури учнів. Пропоную розширити її додати «модель і методика»

2. Підрозділ 1.2 дисертації має назву «Сутність і структура підготовленості майбутніх учителів образотворчого мистецтва до формування комунікативної культури школярів засобами акмеологічних технологій». Проте, опис акмеологічних технологій репрезентовано в наступному параграфі. Можливо має сенс поміняти місцями ці два підрозділи, не міняючи їхнього змісту.

2. Зважаючи розроблену автором ґрунтовну, деталізовану, повноцінну діагностувальну матрицю для вимірювання рівнів сформованості підготовленості майбутніх учителів образотворчого мистецтва до формування комунікативної культури, бажано було б надати авторські номінації самих рівнів, що допомогло б краще проілюструвати концептуальне розуміння кожного.

3. Зважаючи на те, що автор проводив формувальний експеримент з майбутніми педагогами-художниками, то я би не радила ілюстративний матеріал (графічний, малюнковий, схематичний) виносити в додатки, а акуратно їх, хоча б стисло, презентувати в основному тексті.

4. У рукописі дисертації трапляються поодинокі орфографічні помилки та стилістичні недоліки, що не порушують органіки сприйняття тексту.

Зазначені зауваження та побажання носять рекомендаційний характер та не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи.

Загальний висновок. Враховуючи беззаперечну актуальність, дослідницьку новизну, системність і завершеність, самостійність, доказовість і вірогідність висновків і концептуальну цілісність дисертації Дениса Олександровича Кібича з теми «Підготовка майбутніх учителів образотворчого мистецтва до формування комунікативної культури школярів засобами акмеологічних технологій», стверджуємо, що вона є самостійним і завершеним науковим дослідженням, яке виконано за актуальною темою з використанням оптимальних методів наукового пошуку. Дисертація містить науково обґрунтовані результати, які мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення, достатньо повно оприлюднені в наукових працях та свідчать про персональний внесок здобувача в науку і практику підготовки майбутніх учителів математики. Робота відповідає спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки та всім вимогам МОН України, а автор заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії з відповідної спеціальності.

Рецензент, кандидат педагогічних наук, доцент **І. О. Бартенєва:** Актуальність рецензованого дослідження зумовлена тим, що система вищої

освіти повинна забезпечити підготовку конкурентоспроможних, здатних до самоактуалізації, саморозвитку і самореалізації, вирішення актуальних освітньо-виховних проблем фахівців, зокрема й учителів образотворчого мистецтва, готових до створення у Новій українській школі сучасного культуровідповідного освітнього середовища, творчого застосування новітніх особистісно зорієнтованих засобів, методів і технологій мистецької освіти в умовах інформаційно-технологічного суспільства, у тому числі пов'язаних з появою нових засобів подання інформації і здійснення педагогічної комунікації

Підтвердженням вагомості представленої наукової розвідки, вважаємо те, що наукове дослідження Дениса Кібича є складовою частиною комплексного дослідження теми кафедри педагогіки «Проектування професійного становлення майбутніх фахівців в умовах університетської освіти» (№ 0120U002014), що входить до тематичного плану науково-дослідних робіт Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Не викликає сумніву наукова новизна запропонованого дослідження, у якому: уперше розроблено й науково обґрунтовано педагогічні умови підготовки майбутніх учителів образотворчого мистецтва до формування комунікативної культури школярів засобами акмеологічних технологій: спрямованість змісту професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів образотворчого мистецтва на формування комунікативної культури; насичення комунікативних стратегій освітнього процесу ЗВО акме-спрямованим технологічно-методичним інструментарієм; актуалізація досвіду діалогового спілкування майбутніх учителів образотворчого мистецтва у художньо-педагогічній і квазіпрофесійній діяльності.

Оцінюємо позитивно намагання дисертанта розкрити сутність феноменів «підготовка майбутніх учителів образотворчого мистецтва до формування комунікативної культури школярів засобами акмеологічних технологій» і «підготовленість майбутніх учителів образотворчого мистецтва до формування комунікативної культури школярів засобами акмеологічних технологій», визначено структуру (мотиваційно-аксіологічний, особистісний, гностичний, операційно-інструментальний компоненти), критерії (настановний, емоційно-регуляційний, когнітивний, діяльнісний), показники та рівні сформованості досліджуваної підготовленості.

Особливого схвалення заслуговує те, що розроблено модель підготовки майбутніх учителів образотворчого мистецтва до формування комунікативної культури школярів засобами акмеологічних технологій. Уточнено сутність понять «комунікативна культура школяра» і «комунікативна культура вчителя образотворчого мистецтва». Подальшого розвитку набули теорія і методика професійної підготовки майбутніх учителів образотворчого мистецтва у закладах вищої освіти.

Дисертаційне дослідження вирізняється суттєвим практичним значенням. Практична значущість дослідження полягає в розробленні й експериментальній перевірці методики діагностики сформованості

підготовленості майбутніх учителів образотворчого мистецтва до формування комунікативної культури школярів засобами акмеологічних технологій та методики підготовки майбутніх учителів образотворчого мистецтва до формування комунікативної культури школярів засобами акмеологічних технологій з поетапним (змістовно-орієнтаційний, акме-технологічний, діалогово-інтеграційний) упровадженням визначених і обґрунтованих педагогічних умов, реалізованих через застосування презентаційного вебінару, майстерні, акме-тренінгу, рольової гри «Мистецький діалог», акме-технологій рефлексивного самоаналізу, партисипації, акмеологічного супроводу, інтермедіальної, проєктної тощо в межах лабораторії «Інновації в освіті».

У контексті оновлення й модернізації чинної системи підготовки майбутніх учителів образотворчого мистецтва зміст і результати наукового дослідження можуть бути використані в системі професійної підготовки майбутніх педагогів-художників в закладах вищої освіти, під час проходження здобувачами вищої педагогічної освіти ознайомлювальної й виробничої практик, виконанні курсових робіт, у післядипломній освіті вчителів образотворчого мистецтва для їх підготовки до формування комунікативної культури школярів.

Ознайомлення з текстом дисертації Дениса Кібича дає підстави стверджувати, що дана наукова робота є цілісною, самостійною, завершеною працею, що пройшла належну апробацію та відповідає вимогам, що ставить МОН України.

Відмітимо, що дисертаційна робота добре структурована і відповідає встановленим вимогам щодо оформлення. Стиль викладу в ній наукових положень, матеріалів досліджень та висновків зрозумілий і доступний для сприйняття.

Оцінюючи позитивно зміст дисертації вважаємо доцільним висловити низку зауважень уточнювального характеру.

1. До дослідницького завдання №1 слід віднести і розкриття сутності феномена «культура».

2. Описуючи структуру підготовленості автор підсвідомо зупиняється на функційному значенні кожного з компонентів. Бажано зафіксувати саме функції, що реалізує досліджувана підготовленість в системі професійного становлення вчителя образотворчого мистецтва.

3. Підрозділ 1.3 містить дуже вдалий опис різноманітних акмеологічних педагогічних технологій. Для кращого сприйняття їх класифікацію можна було б подати у вигляді таблиці.

4. Рукопис дисертації містить нечисленні стилістичні та орфографічні огріхи, що не порушують сприйняття тексту і основних положень дисертації.

Загальний висновок. Проте висловлені зауваження і побажання жодним чином не применшують цінності рецензованого дослідження, яке цілком відповідає чинним вимогам. За умов виправлення зазначених недоліків вважаємо за доцільне рекомендувати дисертацію Дениса Олександровича

Кібіча «Підготовка майбутніх учителів образотворчого мистецтва до формування комунікативної культури школярів засобами акмеологічних технологій» до розгляду в спеціалізованій ученій раді зі спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки.

Рецензент, доктор педагогічних наук, професор **О. В. Попова**: Актуальність дослідження беззаперечна, що підтверджується виявленими дослідником суперечностями, адже сучасні процеси, що відбуваються в нашому суспільстві, диктують запит щодо вдосконалення освітнього процесу, оновлення змісту освіти, у тому числі й мистецької. Потреба в підготовці культурно освіченого, націленого на самовдосконалення і самореалізацію майбутнього вчителя, зокрема й образотворчого мистецтва, здатного формувати в майбутніх вихованців комунікативну культуру засобами акмеологічних технологій повною мірою відповідає цим запитам.

Робота має традиційну структуру і складається зі вступу, двох розділів, висновків до них, загальних висновків, списків використаних джерел до кожного з розділів (їх загальна кількість складає 267 найменувань, із них 19 – іноземними мовами). Робота містить рисунки і таблиці, що вдало ілюструють наукові здобутки дисертанта. Заслуговує на увагу обсяг додатків, їх у роботі 18.

Реалізація авторського наукового пошуку щодо розв'язання обраної проблеми повною мірою відображена в науковій новизні дослідження. Його практична значущість також не викликає жодного сумніву.

Заслуговує позитивної оцінки проведений у першому розділі аналіз теоретичних джерел, що дозволив автору уточнити феноменологію дослідження, розкрити сутність досліджуваного феномена, його структуру, детермінанти формування.

Суттєвим досягненням здобувача є педагогічні умови, модель і експериментальна методика підготовки майбутніх учителів образотворчого мистецтва до формування комунікативної культури школярів засобами акмеологічних технологій.

Вищезазначене дає підстави для позитивної оцінки дисертації, проте окремі моменти в дослідженні є дискусійними і потребують уточнення та доопрацювання:

1. У роботі представлено значно більше як уточнення понять так і авторських визначень, ніж ті, що висвітлено в першому завданні. Пропоную подумати над його розширенням.

2. Щодо четвертого завдання (Розробити й апробувати модель і методику підготовки майбутніх учителів образотворчого мистецтва до формування комунікативної культури школярів засобами акмеологічних технологій), то, оскільки в роботі дуже ретельно описано діагностичну методику, до складу якої входять як перевірені іншими науковцями, так і розроблені самим автором методики, це завдання пропоную викласти в такій редакції: «Розробити й апробувати модель, методику *діагностики* і підготовки майбутніх учителів образотворчого мистецтва до формування комунікативної культури школярів засобами акмеологічних технологій».

3. З тексту дисертаційного дослідження не зрозуміло, як саме обиралися контрольна та експериментальна групи.

4. Географію впровадження результатів дослідження бажано було б розширити.

5. Робота написана гарною літературною мовою, водночас не позбавлена окремих технічних огріхів.

Загальний висновок. Попри висловлені зауваження і пропозиції, вважаємо, що дисертація Дениса Олександровича Кібича є актуальним, самостійним і завершеним науковим дослідженням, яке відповідає чинним вимогам, що ставляться до дисертацій рівня доктора філософії, має наукову новизну і практичну значущість та може бути рекомендована до подання в разову спеціалізовану вчену раду на здобуття ступеня доктора філософії зі спеціальності 011 – Освітні, педагогічні науки.

Доктор педагогічних наук, професор Л. І. Березовська: Сучасні вектори модернізації системи підготовки майбутніх учителів мистецтва в контексті євроінтеграції вимагають переосмислення традиційних підходів до формування площини міжособистісної взаємодії в освітньому просторі. Зважаючи на це, намагання дисертанта з нового ракурсу опрацювати феноменологію комунікативної культури викликає позитивну оцінку. Разом із цим пораджу аспіранту чіткіше прописати вчителів яких саме дисциплін брали участь в експерименті.

Вважаю, що робота є цікавою та актуальною, відповідає усім вимогам та у подальшому може бути рекомендованою до захисту в спеціалізованій вченій раді за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки.

Доктор педагогічних наук, професор В. А. Балакірева: Я погоджуюсь із рецензентами щодо беззаперечної актуальності проблематики, що сьогодні розглядається. Також погоджуюсь із зауваженням щодо композиційної структури роботи – матеріал про сутність акмеологічних технологій слід подати раніше, ніж визначення сутності і структури підготовленості. На мою думку, робота є своєчасною, відповідає усім вимогам та у подальшому може бути рекомендованою до захисту в спеціалізованій вченій раді за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки.

Доктор педагогічних наук, професор Н. М. Черненко: Як керівник центру професійного розвитку викладачів Університету Ушинського я багато років спостерігала за науковим зростанням Дениса Олександровича. Він завжди брав активну участь у всіх наукових заходах Центру. Вважаю концепцію роботи виваженою, логічною, а результати дослідження доведеними і вірогідними. Я підтримую роботу, адже вважаю, що вона відповідає усім вимогам та у подальшому може бути рекомендованою до захисту в спеціалізованій вченій раді за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки.

Доктор педагогічних наук, професор І. Княжева: Як керівник лабораторії кафедри педагогіки я спостерігала на засіданнях лабораторії як дисертант презентував власні наукові здобутки, презентував модель і методику, знайомив викладачів із планом проведення педагогічного

експерименту, висловлював власну наукову позицію, демонстрував методичний матеріал. Я підтримую роботу і рекомендую її до захисту в спеціалізовану вчену раду за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки.

Учений секретар наукового семінару, кандидат педагогічних наук, доцент О. А. Галіцян представила відомості щодо апробації основних положень дисертації, повноти опублікованих наукових результатів Д. О. Кібича та проект рішення висновку.

Відомості про повноту надрукованих наукових результатів автора

Статті у фахових виданнях

1. Койчева, Т. І. & Кібич, Д. О. (2022) Технологічний підхід у фаховій підготовці майбутніх учителів образотворчого мистецтва. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 84. 38–42.

2. Кібич, Д. О. (2023) Формування комунікативної культури школярів як педагогічна проблема: сучасні вектори. *Інноваційна педагогіка.*, (61), Т. 1, 158–161.

3. Кібич, Д. О. (2024) Педагогічні умови підготовки майбутніх учителів образотворчого мистецтва до формування комунікативної культури школярів засобами акмеологічних технологій. *Перспективи та інновації науки. (Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»)*. 2024. 9 (43), 247–259.

Праці апробаційного характеру

4. Кібич, Д. (2022) Акмеологічні технології в педагогічній освіті. *Proceedings of the XIII International Scientific and Practical Conference «Multidisciplinary academic research, innovation and results»* (С. 468–469.). Prague, Czech Republic.

5. Черних В. В., Кібич Д. О. & Параєвґіpidou М. (2021) Корекційна складова уроків трудового навчання та мистецтва в процесі навчання осіб з особливими освітніми потребами. *Збірник матеріалів III Всеукраїнської науково-методичної Інтернет-конференції з міжнародною участю «Проблеми і перспективи розвитку природничих наук у контексті модернізації середньої та вищої школи»*, (14–15 жовтня, Одеса), (с. 131–132). Одеса: ПНПУ імені К. Д. Ушинського.

6. Кібич, Д. О. (2023) Формування комунікативної культури підростаючого покоління як соціогуманітарна проблема. *Збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції для освітян «Детермінанти посилення ролі освіти у повоєнному відновленні України»*. (м. Чернігів, 22 березня) (с. 256–257). Чернігів: ГО «Науково-освітній інноваційний центр суспільних трансформацій».

7. Кібич, Д. О. (2024) Творчий розвиток учителя образотворчого мистецтва: ключові аспекти успішної педагогічної практики в новій

українській школі. I Всеукраїнська науково-практична конференція «Модернізація освітнього процесу в сучасних закладах освіти», (Одеса, 29 лютого) (с. 184–191). Одеса: ПНПУ імені К. Д. Ушинського.

8. Кібич, Д. О. (2024) Особливості професійно-педагогічної діяльності учителів образотворчого мистецтва. Міжнародна науково-практична конференція «Інновації у проєктуванні професійного становлення фахівців в університетському просторі» (Одеса, 20–22 травня) (с. 109–112). Одеса: ПНПУ імені К. Д. Ушинського.

ВИСНОВОК

1. Уважати, що дисертація Дениса Олександровича Кібича з теми «Підготовка майбутніх учителів образотворчого мистецтва до формування комунікативної культури школярів засобами акмеологічних технологій», представлена на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук, є завершеним самостійним дослідженням з актуальної проблеми, відповідає вимогам, що ставляться до дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки.

1.1 Уважати, що дисертаційне дослідження містить наукову новизну: уперше розроблено й науково обґрунтовано педагогічні умови підготовки майбутніх учителів образотворчого мистецтва до формування комунікативної культури школярів засобами акмеологічних технологій: спрямованість змісту професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів образотворчого мистецтва на формування комунікативної культури; насичення комунікативних стратегій освітнього процесу ЗВО акме-спрямованим технологічно-методичним інструментарієм; актуалізація досвіду діалогового спілкування майбутніх учителів образотворчого мистецтва у художньо-педагогічній і квазіпрофесійній діяльності. Розкрито сутність феноменів «підготовка майбутніх учителів образотворчого мистецтва до формування комунікативної культури школярів засобами акмеологічних технологій» і «підготовленість майбутніх учителів образотворчого мистецтва до формування комунікативної культури школярів засобами акмеологічних технологій», визначено структуру (мотиваційно-аксіологічний, особистісний, гностичний, операційно-інструментальний компоненти), критерії (настановний, емоційно-регуляційний, когнітивний, діяльнісний), показники та рівні сформованості досліджуваної підготовленості. Розроблено модель підготовки майбутніх учителів образотворчого мистецтва до формування комунікативної культури школярів засобами акмеологічних технологій. Уточнено сутність понять «комунікативна культура школяра» і «комунікативна культура вчителя образотворчого мистецтва». Подальшого розвитку набули теорія і методика професійної підготовки майбутніх учителів образотворчого мистецтва у закладах вищої освіти.

1.2. Уважати, що дисертаційне дослідження має практичну значущість: розроблено й експериментально перевірено методику діагностики

сформованості підготовленості майбутніх учителів образотворчого мистецтва до формування комунікативної культури школярів засобами акмеологічних технологій та методики підготовки майбутніх учителів образотворчого мистецтва до формування комунікативної культури школярів засобами акмеологічних технологій з поетапним (змістовно-орієнтаційний, акме-технологічний, діалогово-інтеграційний) упровадженням визначених і обґрунтованих педагогічних умов, реалізованих через застосування презентаційного вебінару, майстерні, акме-тренінгу, рольової гри «Мистецький діалог», акме-технологій рефлексивного самоаналізу, партисипації, акмеологічного супроводу, інтермедіальної, проєктної тощо в межах діяльності лабораторії «Інновації в освіті». Зміст і результати наукового дослідження можуть бути використані в системі професійної підготовки майбутніх учителів образотворчого мистецтва у ЗВО, під час проходження здобувачами вищої педагогічної освіти ознайомлювальної й виробничої практик, виконанні курсових робіт, у післядипломній освіті вчителів образотворчого мистецтва для їхньої підготовки до формування комунікативної культури школярів.

2. Затвердити висновок засідання наукового (фахового) семінару Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» про дисертацію Дениса Кібича з теми «Підготовка майбутніх учителів образотворчого мистецтва до формування комунікативної культури школярів засобами акмеологічних технологій», що представлена на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки.

2.1. Дисертаційна робота виконана відповідно до наукової теми кафедри педагогіки «Проектування професійного становлення майбутніх фахівців в умовах університетської освіти» (№ 0120U002014), що входить до тематичного плану науково-дослідних робіт Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

2.2. Основні положення та результати дослідження **впроваджено** в освітній процес Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (акт про впровадження № 1795/3 від 05.09.2024 р.), Криворізького державного педагогічного університету (довідка про впровадження № 08-483/3 від 23.09.2024 р.).

2.3. **Основні результати дослідження** висвітлено у 8 публікаціях автора: 3 статті у виданнях категорії Б з педагогіки; 5 публікацій апробаційного характеру.

3. **Ухвалили:** з урахуванням виправлення висловлених зауважень, рекомендувати дисертаційну роботу Дениса Олександровича Кібича з теми «Підготовка майбутніх учителів образотворчого мистецтва до формування комунікативної культури школярів засобами акмеологічних технологій» до попереднього розгляду і захисту в спеціалізованій вченій раді за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки.

Результати голосування:

присутні – 18,
«за» – 18,
«проти» – немає.

Висновок прийнято одностайно.

В.о. голови
наукового (фахового) семінару,
доктор педагогічних наук,
професор

Ірина КНЯЖЕВА

Учений секретар
наукового (фахового) семінару,
кандидат педагогічних наук,
доцент

Ольга ГАЛІЦАН

